

ARTICULUS III.

Utrum fuerit aliquis modus convenientior ad liberationem humani generis, quam per passionem Christi¹.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod alius modus convenientior fuisset liberationis humanæ, quam per passionem Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus divinum, utpote a Deo mota et regulata. Sed natura non facit per duo, quod per unum potest facere. Cum ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur conveniens fuisse, quod ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

2. Præterea, ea quæ fiunt per naturam, convenientius fiunt quam ea quæ fiunt per violentiam; quia violentia est quædam excisio, seu casus ab eo quod est secundum naturam, ut dicitur in lib. 2 de Cælo². Sed passio Christi mortem violentam inducit; ergo convenientius fuisset ut Christus naturali morte moriendo hominem liberaret, quam quod pateretur.

3. Præterea, convenientissimum videtur quod ille, qui violenter et injuste detinet aliquid, per superioris potentiam spoliatur, unde Isaia 52 dicitur: *Gratis venundati estis, et sine argento redimemini. Sed diabolus nullum jus in hominem habebat, quem per fraudem deceperat, et per quamdam violentiam servituti subjectum detinebat. Ergo videtur convenientissimum fuisse, quod Christus diabolum per solam potentiam spoliaret, absque sua passione.*

Sed contra est quod Augustinus dicit, 13 de Trinit.³: *Sanandæ nostræ miseriæ convenientior modus alius non fuit, quam per Christi passionem.*

Respondeo dicendum, quod tanto aliquis modus convenientior est ad assequendum finem, quanto per ipsum plura concurrunt, quæ sunt expedientia fini. Per hoc autem quod homo per Christi passionem est liberatus, multa concurrunt ad salutem hominis pertinentia præter liberationem a peccato. Primo enim per hoc homo cognoscit quantum Deus hominem diligit, et per hoc provocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Unde

³ dist. 18, art. 6, q. 3, corp., et dist. 20, art. 4, quæst. 2; et Quodl. 4, art. 2.

² Text. 18, tom. 2.

C. 10, paulo post prin., tom. 3.

Apostol. dicit, Rom. 5: *Commendat suam charitatem Deus in nobis, quoniam cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundo, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, constantiæ, justitiæ, et cæterarum virtutum in passione Christi ostensarum, quæ sunt necessarie ad humanam salutem. Unde dicitur 1 Petr. 2: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Tertio, quia Christus per passionem suam non solum hominem a peccato liberavit, sed etiam gratiam justificantiem, et gloriam beatitudinis ei promeruit, ut infra dicitur¹. Quarto, quia per hoc est homini inducta major necessitas se immunem a peccato conservandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat a peccato, secundum illud primæ Corinth. 6: *Empti enim estis pretio magno; glorificate, et portate Deum in corpore vestro. Quinto, quia hoc ad majorem dignitatem hominis cessit; ut sicut homo victus fuerat, et deceptus a diabolo, ita etiam homo esset qui diabolus vinceret; et sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret; unde dicitur primæ ad Corinthios 15: *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum. Et ideo convenientius fuit quod per passionem Christi liberaremur, quam per solam Dei voluntatem.***

Ad primum ergo dicendum, quod natura etiam ut aliquid convenientius faciat plura ad unum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in aliis.

Ad secundum dicendum quod, sicut Chrysostom. dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cum sit vita, sed hominum mortem venerat consumpturus. Unde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotavisset corpus ejus, et in conspectu omnium soleretur, inconveniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus. Sed etsi absque morbo corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione disserenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria, nisi coram omnibus eam patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam.

Ad tertium dicendum, quod licet diabolus injuste invaserit hominem, tamen homo propter peccatum juste erat sub servitute diaboli derelictus a Deo. Et ideo conveniens fuit ut per justitiam homo a servitute diaboli liberaretur,

¹ Quæst. 48.

Christo satisfaciendo pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conveniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor justitiæ, et amator potentiæ, ut Christus diabolum vinceret, et hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per justitiam et humilitatem passionis, ut August. dicit, 13 de Trinit.

COMMENTARIUS.

Hic etiam articulus in supradictis locis est expositus. Solum circa rationes D. Thomæ et id quod Cajetanus notat, advertendum est duplicem hic fieri posse comparisonem: una est, alterius modi redemptionis, quæ esset a persona creata, cum redemptione facta a persona divina, in quo sensu quæstio hæc magis est de incarnatione ipsa quam de passione, quanquam rationes D. Thomæ, præsertim 1, 3 et 4, etiam in hoc sensu procedant. Potest vero fieri alia comparatio inter hunc modum redemptionis, et alium qui esset ab eadem persona divina, non per mortem, sed per aliud genus actionis; et hæc videtur esse propria hujus loci, et de illa optime procedunt etiam rationes D. Thomæ. Cætera videantur locis citatis.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus pati debuerit in cruce¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia Veteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, et postmodum igni cremabantur. Ergo videtur quod Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

2. Præterea, Damascenus dicit², quod Christus non debuerit assumere detestabiles passionem. Sed mors crucis videtur fuisse maxime detestabilis et ignominiosa, unde dicitur Sap. 2: *Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur quod Christus non debuerit pati mortem crucis.*

3. Præterea, de Christo dicitur: *Benedictus qui venit in nomine Domini, ut patet Matt. 21.*

¹ 3, dist. 20, art. 4, q. 2, ad 1; et 4 contr., c. 55, ad 17 et 18; et 2 Quodl., q. 1, art. 2, et op. 2, c. 236.

² L. 3 Orth. fid., c. 20.

Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deut. 21: *Maledictus est a Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur quod non fuerit conveniens Christum crucifigi.*

Sed contra est quod dicitur Phil. 2: *Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Respondeo dicendum, quod convenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primo quidem, propter exemplum virtutis. Dicit enim Aug., lib. 83 Quæstionum¹: *Sapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte viveremus, suscepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea quæ non sunt metuenda, non metuere. Sunt autem homines, quia quamvis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Ut ergo nullum genus mortis recte viventi homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius et formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis maxime conveniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis, quod fuit ex eo quod contra mandatum Dei, pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo conveniens fuit quod Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum pateretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat, secundum illud Psal. 64: *Quæ non rapui, tunc evoluebam. Unde Augustinus dicit in quodam sermone de Passione: Contempsit Adam præceptum, accipiens ex arbore pomum; sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce invenit. Tertia ratio est, quia (ut Chrysostomus dicit, in serm. de Passione²) in excelso ligno, et non sub tecto passus est, ut etiam ipsius aeris natura mundetur; sed et ipsa terra simile beneficium sentiebat, decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Joann. 3: *Oportet exaltari Filium hominis, dicit Theophyl.: Exaltari dicens, suspensionem intelligas in altum, ut sanctificaret aerem, qui sanctificaverat terram, ambulando in ea. Quarta ratio est, quia per hoc, quod in alto moritur, ascensum nobis parat in cælum, ut Chrysostomus dicit. Et inde est, quod ipse dicit Joann. 12: *Ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit universali salvationi totius mundi. Unde Gregorius Nyssen. dicit, quod figura crucis a medio contactu in quatuor extrema****

¹ Quæst. 25, in pr., tom. 4.

² In homil. de Cruce et Latrone, quæ incipit: *Hodierna die, non remote a princ., tom. 3.*

partit, significat virtutem et providentiam ejus, qui in ea pependit, ubique diffusam. Chrysostomus etiam dicit, quod in cruce expansis manibus moritur, ut altera manu veterem populum, altera eos, qui ex Gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est, quia per hoc genus mortis diversæ virtutes designantur. Unde Augustinus dicit in lib. de Grat. vet. et Novi Testam.¹: Non frustra tale genus mortis elegit, ut latitudinis, et altitudinis, et longitudinis, et profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo, quæ est in eo ligno quod transversum desuper figitur, hoc ad bona opera pertinet; quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo, quod ab ipso ligno usque ad terram conspicuum est; ibi enim quodammodo statur, id est, persistitur et perseveratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa, quæ transversum figitur, sursum versus relinquatur, hoc est, ad caput crucifixi; quia bene sperantium superna expectatio est. Jam vero illud ex ligno, quod fixum occultatur, unde totum illud exurgit, profunditatem significat gratiæ gratiæ. Et sicut Augustinus super Joann. dicit²: Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est, quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. Ut enim Augustinus dicit in serm. de Pass., de diluvio aquarum humanum genus arca lignea liberavit. De Ægypto Dei populo recedente, Moyses mare virga divisit, et Pharaonem prostravit, et populum Dei redemit. Idem Moyses lignum in aquam misit, et amarum aquam in dulcedinem commutavit. Et lignea virga de spirituali petra salutaris unda profertur. Et ut Amalec vinceretur, circa virgam Moyses expansis manibus extenditur; et lex Dei, arce Testamenti creditur lignæ, ut his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus, veniatur.

Ad primum ergo dicendum, quod altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis, ut habetur Exod. 26, et quantum ad hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet, quod quantum ad omnia; quia jam non esset similitudo, sed veritas, ut Damascenus dicit in 3 lib.³. Specialiter tamen, ut Chrysostomus dicit, non caput

¹ In ep. 120, cap. 26, a med., tom. 2.

² Tract. 119 in Joann., parum a princ., tom. 9.

³ Lib. 3 Orthod. fid., cap. 26, non longe a fine.

ei amputatur, ut Joanni, neque sectus est, ut Isaias: Ut corpus integrum et indivisibile morti servet, et non fiat occasio volentibus Ecclesiam dividere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

Ad secundum dicendum, quod Christus detestabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ, vel gratiæ, aut etiam virtutis. Non autem illas, quæ pertinent ad injuriam ab exteriori illatam: quinimo, ut dicitur Hebræor. 12: Sustinuit crucem, confusione contempta.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Augustinus dicit, 14 contra Faustum¹) peccatum maledictum est, et per consequens mors, et mortalitas ex peccato proveniens. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati, et propter hoc Moyses eam nominat maledictum; sicut et Apostolus nominat eam peccatum, dicens, secundæ ad Corinth. 5: Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet, propter penam peccati. Nec ideo major invidia est, quia dixit: Maledictus est a Deo; nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam, atque tollendam Filium suum mitteret. Confiteri ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis. Unde ad Galat. 3 dicitur: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

COMMENTARIUS.

1. Passio Christi in cruce multis modis convenientissima. — Ignominia crucis quanta. — Acerbitas et ignominia tanta in morte a Christo cur assumpta. — Quoniam de materia hujus articuli integram disputationem instituti sumus, nunc circa textum D. Thomæ solum annotabimus, ex septem rationibus, quibus probat fuisse convenientem Christum in cruce pati, non omnes ac singulas per se sumptas probare assertionem; sed unaquæque ratio probat fuisse convenientem aliquid, quod in eo mortis genere reperitur, et consequenter omnes simul sumptæ recte concludunt illud mortis genus ad reparationem, et exemplum nostrum fuisse convenientissimum. Itaque prima ratio D. Thom. probat decevisse Christum sustinere mortem valde execrabilem ac formidabilem. Quæ duo verba videntur referri ad ignominiam et dolorem; eo enim magis formidatur mors, quo majoribus cruciati-

¹ C. 6.

bus ac doloribus sustinenda est, et eo magis eam execramur, quo cum majori ignominia et dedecore conjuncta est. Ut ergo Christus exemplo suos doceret, non solum non timere mortem, sed nec genus mortis, etiamsi cum summo esset dolore ignominiaque conjunctum, crucem subire voluit, in qua et ingens dolor erat, et ignominia non minor. Unde Isidor., lib. 5 Orig., c. ult., circa finem, majorem inquit esse penam crucis, quam patibuli. Nam patibulum appensos statim exanimat, crucem autem suffixos diu cruciat. Unde et in Evangelio latronibus, ut morerentur, et de ligno ante sabbatum deponerentur crura confecta sunt, quia ligno suspensi, cito mori non poterant. Et Aug., tr. 31 in Joann.: Supplicium ideo durius erat, quia diutius cruciabat, et omnes crucifixi longa morte necabantur. Et ideo cum Christus citius inventus fuerit mortuus, omnes admirali sunt. Et in eandem sententiam eleganter loquitur Aug., tr. 36, ubi dicit: Illa morte pejus nihil fuit inter omnia genera mortium, etc. Eadem luculentius repetit idem Aug., serm. 18 de verbis Dom., ubi inter alia inquit: Si genus mortis exhorrescit infirmitas, nihil eo tempore fuit ignominiosius, quam mors crucis; non enim frustra commendans ejus obedientiam Apostolus addit, dicens: Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Quod verbum ponderans etiam Chrys., serm. 7 in epist. ad Philippens., sic scribit: Papæ, quam magnum et vehementer ineffabile est quod serous factus est. Quod vero mortem sustinuit, multo plus est; sed est et aliud majus quiddam isto et admirabilius. Quomobrem? Quoniam non quævis mors isti similis est, ista namque omnium videbatur probrosissima, ista plena dedecore, ista maledicta. Maledictus enim, inquit, omnis, qui pependit in ligno; et D. Thom. ibi dicit illo verbo, mortem, mortem autem crucis, notari Christum non fugisse ignominiam, quia mors erat ignominiosissima. Unde et Sap. 2 dicitur in persona Judæorum, Morte turpissima condemnemus eum. Illo enim supplicii genere solum mancipia, aut servi, non autem liberi solebant affici. Unde Lactant, lib. 1 Divin. instit., c. 26: Dicat, inquit, fortasse aliquis: Cur si Deus fuit, et mori voluit, non saltem aliquo honesto mortis genere affectus est? cur potissimum cruce? cur infami genere supplicii? quod etiam homini libero, quamvis nocenti, videatur indignum. Cujus rei optimam rationem affert, veluti amplificans superiorem causam, ex nostro exemplo desumptam, iis

verbis: Ut is, qui humilis advenerat, humilibus et infirmis opem ferret, et in omnibus spem salutis ostenderet, eo genere afficiendus fuit, quo humiles et infirmi solent, ne quis esset omnino, qui eum non posset imitari. Ad dendum vero ulterius est, non solum propter exemplum nostrum voluisse Deum tam acerbum et ignominiosum mortis genus Christum exantlare, sed etiam, ut Christi obedientia ad Deum, et charitas erga homines, et severitas divinæ justitiæ magis ostenderetur. Denique ut divina sapientia ac virtus amplius eluceret, dum per mortem ignominiosam, et dæmonem vicit, et homines ad sui cognitionem et amorem traxit. Et ideo Paul., 1 ad Cor. 1, verbum crucis Dei virtutem appellat, et subdit: Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Unde Leo P., serm. 1 de Pass. Dom.: Non est, inquit, dilectissimi, erubescenda crux Christi, quæ de virtute est divini consilii, non de conditione peccati; et serm. 2: Crux Christi sacramentum veri et prænuntiati habet altaris, ubi per hostiam salutarem, naturæ humanæ celebraretur oblatio. Ibi sanguis immaculati agni, antiquæ prævaricationis pacta delebat, ibi sola diabolicæ damnationis conterebatur adversitas, et de elatione superbiæ victrix humilitas triumphabat. Rursus serm. 8: O admirabilis potentia crucis! ineffabilis gloria passionis, in qua et tribunal Domini, et judicium mundi, et potestas est crucifixi! Et cætera, quæ eleganter prosequitur. Ultimo considerandum est in hac ratione ex Chrys., diet. ser. 7 ad Philip., quamvis Christus ob prædictas causas hoc genus mortis elegerit, Judæos vero idem genus ignominiosæ mortis ad eum interficiendum delegisse, ut Christum probrosam efficerent, ut etsi nemo propterea ab ipso abstineret, quod occisus esset, abstineret tamen vel ideo quod hoc pacto occisus esset. Quam Judæorum mentem satis significavit Jeremias illis verbis: Venite, mittamus lignum in panem ejus, et nomen ejus non memoretur amplius. Verum (prosequitur Chrys.) tanto magis splendet veritas, tanto redditur illustrior, quia tali mortis genere putabant eum abominandum fore, et omnino abominandissimum, et tamen nihil potuerunt, sed ipse illustrior ac major esse ostenditur.

2. Secunda ratio probat tantum decevisse Christum in ligno mori, quoniam per lignum, seu fructum arboris deceptus homo fuerat. Quam rationem indicat Ecclesia,

eum in hymno canit: *Et medelam ferret inde, hostis unde læserat; et alibi: Ut qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur.* Eamdem breviter significavit Leo Papa, sermone sexto de Passione, dicens: *Per lignum erigitur lapsus in ligno, et gustu fellis et aceti diluitur esca peccati.* Et Dam., l. 4, cap. 12: *Quoniam morti per lignum aditus patuerat, consentaneum erat, ut per lignum quoque vita et resurrectio donaretur.* Et Hieron., ad Gal. 3: *Ille pependit in ligno, ut peccatum, quod commiseramus in ligno scientiæ boni et mali, ligno deleret appensus.* Decuit enim ut eisdem armis, quibus dæmon hominem vicerat, ab eodem vinceretur, et ut homo, sicut per inobedientiam ligni peccaverat, ita per obedientiam in ligno redimeretur. Ad quod accomodari possunt verba illa Cant. 8: *Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua.* Nam priora verba de arbore crucis intelligit Greg. ibi.

3. *Exaltari Christum a terra in ligno cur decuit.* — Tertia et quarta ratio solum sunt congruentiæ, ob quas expediens fuit, Christum a terra elevatum, seu in aere mori, juxta illud Joann. 3: *Oportet exaltari filium hominis; et c. 12: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Quam rationem præter Chrysostomum (quem D. Thom. citat) luculenter tractat Lactant., lib. 4 de vera Sapient., c. 26, ubi sic inquit: *Illa quoque præcipua fuit causa, cur Deus crucem maluerit, quod illa exaltari eum fuit necesse, et omnibus gentibus passionem Dei notescere. Nam quoniam is, qui patibulo suspenditur, et conspicuus est omnibus, et cæteris altior, crucis potius electa est, quæ significaret illum tam conspicuum, tamque sublimem futurum, ut ad eum cognoscendum pariter, et colendum cunctæ nationes ex omni orbe concurrerent.* Eamdem rationem simul cum multis aliis amplificat eleganter Athan., lib. de Incarn. Verbi et corporali ejus adventu. Primo, quia oportuit Christi mortem esse notissimam, et in oculis omnium, ut tanto esset admirabilior et certior resurrectio, quanto mors esset omnibus manifestior, seu (quod perinde fere est) ut victoria de morte clarius ostendi posset, dum eam, in oculis omnium in se provocatam, mortuam reddidisset, ac jam deinde inanem et exhaustam, sui corporis incorruptibilitate probasset. Secundo, quia oportuit diabolum præcipitari aeremque purificari. Dæmon enim e cælo lapsus in hoc aere vim suam exercebat, et ideo Christus in aere sublimatus, aerem purgavit,

et contra dæmonum insectationes vim atque efficaciam tribuit. Tertio, sublimatus est in aere, quia novum cælorum iter nobis aperiebat, quos ipse suo corpore in sublime attollebat. Nam quemadmodum illud pro omnibus morti obtulit, ita quoque per illud viam ad cælos commonstravit.

4. *Quatuor partes crucis Christi, quid portentant.* — Quinta et sexta ratio D. Thom. proprie procedant de supplicio crucis quoad figuram et proprium modum ejus. Et quinta est præcipua, et quæ frequentius reperitur in Patribus; optime Lactan. supra: *Extendit in passione manus suas, orbemque dimensus est ut jam tunc ostenderet ab ortu solis usque ad occasum, magnum populum ex omnibus linguis et tribubus congregatum, sub alas suas esse venturum, et signum illud maximum atque sublime frontibus suis suscepturum.* Et Athan., loco etiam supra citato: *Si mors Domini redemptio est hominum, quomodo nos advocasset, nisi crucifixus esset? In sola enim cruce mors extensis manibus toleratur; ideo ergo par erat, ut Dominus hoc modo mortem sustineret, manusque ejus extenderentur, ut hac quidem veterem populum, illa vero gentiles attraheret, et ambos in se conjungeret.* Juxta quam interpretationem aliter possumus exponere latitudinem, longitudinem, sublimitatem et profunditatem crucis, quam Aug. hic a D. Thom. citatus. Latitudo enim crucis designata ligno ejus transverso indicat generalem fructum crucis, per universum orbem diffundendum, ut Lactantius et Athanasius exposuerunt; longitudo vero significata in ligno recto, cujus extremæ partes sunt sublimitas, et profundum, quia ex altera in terra infixum, ex altera versus cælum erigitur, hoc (inquam) lignum indicabat crucem, et in terra, et in cælo, et etiam subtus terram, vim et efficaciam habituram, juxta illud ad Colos. 1: *Pacificans per sanguinem crucis ejus, et quæ in cælis, et quæ in terra sunt; et illud ad Philip. 2: Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum.* Unde Damasc., lib. 4 de Fide, c. 12, dicit verbum crucis appellari *virtutem Dei, quia sicut quatuor extremæ crucis partes per medium centrum inter se coherant, et constringuntur, ita per Dei potentiam sublimitas et profunditas, ac longitudo, et latitudo, hoc est, omnis tam visibilis, quam invisibilis creatura continentur.* Aliter Hier., Mar. 15, inquit: *Species crucis, quid est, nisi forma quadrata mundi? Oriens de vertice fulgens, Arcton dextra tenet, Auster in læva*

consistit, Occidens sub plantis firmatur. Et eadem fere habet Beda, Luc. 22, ubi refert carmina Sedulii, lib. 5 Paschalis, in quibus eadem sententia continetur. Aliter Clemens Alex., orat. exhort. ad Gentes, in fine, dicit, per extensionem manuum Christi significari, solum esse hominem, qui alligatus erat interitui et corruptioni. Denique Greg. Naz., orat. 1 apolog., ante medium, fere omnes has rationes brevissimis verbis complexus est, dicens: *Idcirco lignum adversus lignum, et manus adversus manum, illæ inquam fortiter extensæ, adversus incontinentem extensam, illæ clavibus confixæ, atque constrictæ, adversus remissam et solutam, illæ orbis fines conjungentes, adversus eam, quæ Adamum e paradiso exturbavit. Idcirco sublimitas adversus lapsum, et fel adversus gustum, et spinea corona adversus prævum imperium, et mors adversus mortem, et tenebræ adversus lumen, et sepultura adversus illam in terram reversionem, et resurrectio propter resurrectionem.* Plura de hac re videri possunt apud Ambrosium, serm. 55 et 56; Chrysost., tribus homiliis de cruce in 3 tom.; et Iren., lib. 5 contra hæres., c. 47; et Cyprian., seu potius Ruffin. in Exposit. symb.; Cyprian. etiam, serm. de pass. Dom.; et August., l. 2 de doct. Christ., c. 41, et tr. 118 in Joan.

5. Septimam rationem ex eo conficit D. Thom., quod oportuit veteres figuras crucis impleri. Quæ ratio supponit mysterium futurum, et convenientiam ejus secundum se, et ex ejus suppositione procedit. Et simile argumentum sumi posset ex prophetiis, quas infra suo loco afferemus. Nam etiam prophetias impleri necessarium erat. Offerebat autem se hoc loco occasio multa dicendi de hujusmodi crucis figuris. Sed eam rem ut alienam ab scholastico instituto prætermittamus. Videri autem possunt multa de hoc argumento apud Justinum Mart., dial. cum Triphone, et Apolog. 2; et Tertull., l. 3 cont. Marcion., c. 48 et seqq., et lib. cont. Judæos, c. 40 et seqq.; Lactant., lib. 4 de Vera Sapientia, c. 48; et August., lib. 16 contr. Faust., c. 45 et seqq., ubi explicat, virgam, qua Moyses petram percussit, fuisse crucis figuram; Damascen., lib. 4, c. 12, ubi inter alia explicat, Jacob, quando cancellatis manibus, et adorato virgæ fastigio, filiis Joseph benedixit, crucis mysterium delineasse. Quod etiam attigit Hieron., Jerem. 13. Pervulgata etiam est crucis figura in serpente æneo, quam ipsemet Christus explicuit Joann. 3: *Sicut Moyses*

exaltavit serpentem in deserto, ita oportet exaltari Filium hominis. Quam Cyrillus ibi, August., Chrysost. et alii, exponentes illud ad Galat. 3: *Factus pro nobis maledictum.* Refert etiam Justin. supra, agnum paschalem in figuram Crucis solitum esse assari affixam duobus lignis recto et transverso in modum crucis expansis. Moysen præterea orante n expansis manibus in figuram crucis, ut populus vinceret, hoc mysterium significasse, multi Patres exponunt, quos retuli priori tom., disp. 56, sect. 3. Sed de his hactenus. Solutiones argumentorum primi et secundi non indigent annotatione ulla. De loco vero illo ad Galat. 3., qui in solutione ad 3 tractatur, plura dicemus inferius in disputatione de Mysterio Crucis.

ARTICULUS V.

Utrum Christus omnes passiones sustinuerit¹.

1. *Ad quintum sic proceditur. Videtur quod Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar., 10 de Trin.: Unigenitus Dei ad peragendum mortis suæ sacramentum consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cum inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quod omnes passiones humanas sustinuerit.*

2. *Præterea, Is. 52 dicitur: Ecce intelliget sercus meus, et exaltabitur, et elevabitur, et sublimis erit valde; sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus, et forma ejus inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc, quod habuit omnem gratiam et omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur quod inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.*

3. *Præterea, passio Christi ordinata est ad liberationem hominis a peccato, ut supra dictum est². Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum; ergo debuit pati omne genus passionum.*

Sed contra est quod dicitur Joann. 19, quod milites, primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo; ad Jesum autem cum venissent, non fregerunt ejus crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

Respondeo dicendum quod passiones humanæ

¹ Infr., q. 48, art. 2.

² Art. 3 hujus quæst.